

DEN NORSKE KIRKE

Nidaros bispedømme -
Nidarosen bæspatjælte

RAPPORT

2024 Verdier i lovverket

EN DEL AV

NASJONALJUBILEET

NORGE
I TUSEN ÅR

Jubileumsåret 2024 markerte to viktige rettsjubileum i Norge:

1000-årsjubileet for innføringen av Kristenretten på Moster (1024) – Olav den hellige innførte kristenretten, som la grunnlaget for kristendommen som statsreligion i Norge. Loven regulerte blant annet dåp, ekteskap, søndagshelligholdelse og forbud mot flerkoneri og blodhevn. Dette var starten på en verdimeisig dreining i norsk lovgivning.

750-årsjubileet for Magnus Lagabøtes landslov (1274) – Dette var den første riksdekkende loven i Norge og la grunnlaget for et felles rettssystem med vekt på rettferdighet, kristne verdier og samfunnsorden.

Jubileene danner rammen for tematikken **Verdier i lovverket**, som reflekterer hvordan lover både speiler og påvirker samfunnets verdier over tid, fra kristenretten i middelalderen til dagens menneskerettigheter, demokrati og rettsikkerhet.

Nidaros bispedømme har siden 2017 vært involvert i arbeidet med **Nasjonaljubileet 2030 - Norge i tusen år**, og inngikk i 2024 en skriftlig avtale med sekretariatet for jubileet, som ligger under Museene Arven. I 2024 arrangerte bispedømmet sine første jubileumsmarkeringer, de fleste av dem knyttet til årets tema **Verdier i lovverket**.

Rapporten redegjør for arrangementene knyttet til jubileumsstafettens tema i 2024, og har til slutt med en oversikt over aktivitet knyttet til tusenårstemaene **Sang i 1000 år** og **Vandring i 1000 år**.

Foredragsturné Jørn Øyrehagen Sunde 8.-11. april 2024

Foredragsturneen var det første arrangementet i regi av bispedømmerådet i forbindelse med Nasjonaljubileet 2030. Professor i offentlig rett ved Universitet i Oslo, Jørn Øyrehagen Sunde, reiste i Nidaros bispedømme for å holde foredraget "Makt, rett og kristendom – Kristenretten på Moster i 1024 og Landslova av 1274 som samfunnsomdannende hendingar":

Kristenretten på Moster frå 1024 er byrjinga på ein prosess som vert avslutta med Landslova av 1274. For med kristenretten på Moster vart det tatt eit viktig steg bort frå eit vikingsamfunn til eit gryande statssamfunn, som fekk si form med Landslova. Det vil seia at ein gjekk frå eit samfunn det makt gav rett, til at makt skulle brukast til å hjelpa den makteslause. Sankt Olavs lov og rett var delvis ein realitet og delvis mytologi, og vart sjølv symbolet på den nye relasjonen mellom innbyggjarane og det nye samfunnet.

Det var fire foredrag, tre med nevnte tema (Røros, Stiklestad og Melhus), og ett foredrag i Trondheim med tittelen "Landslova 750 år". Foredraget i Trondheim fokuserte på kong Magnus Lagabøte - hans liv og virke og Landsloven av 1274. [Klikk her for å se mer om dette arrangementet.](#)

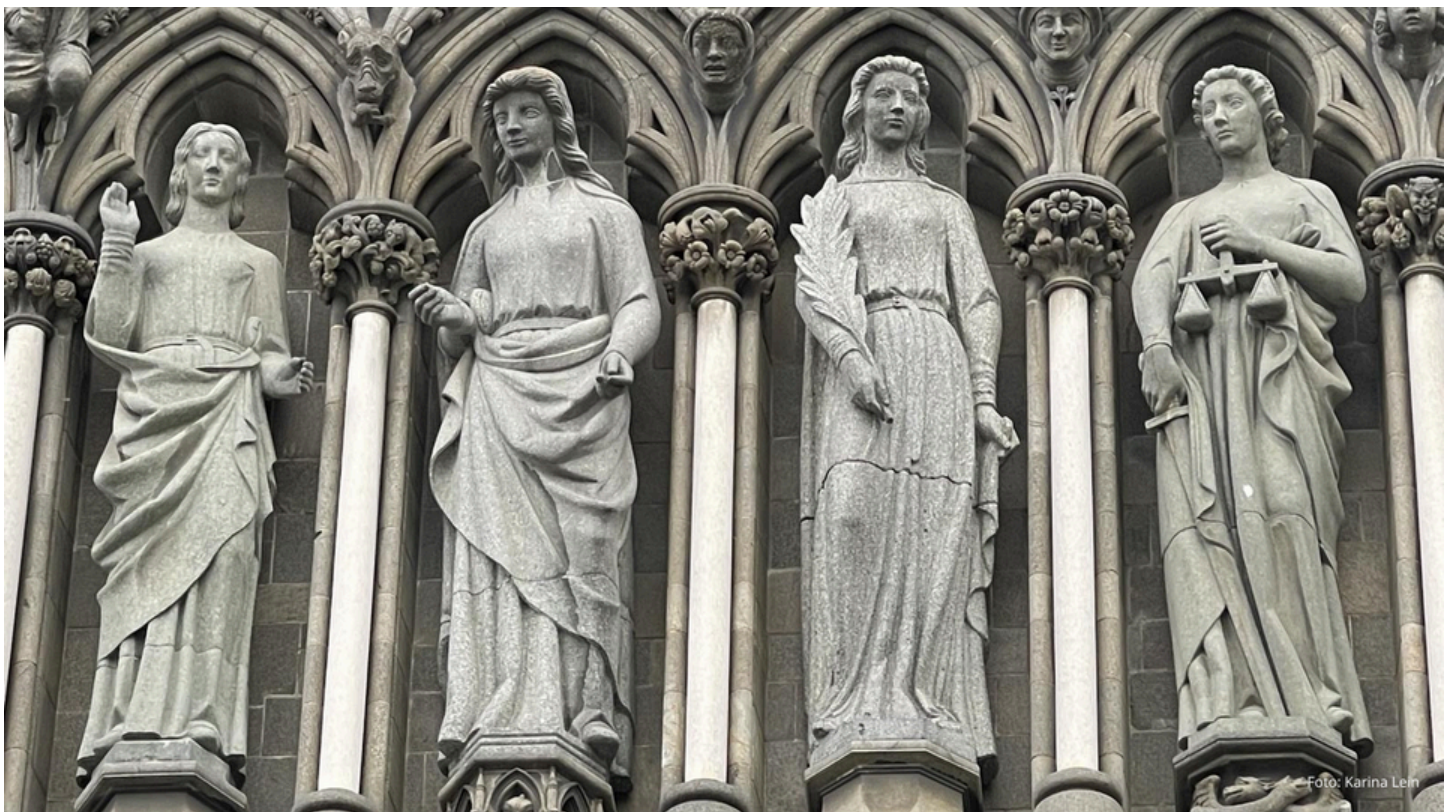
En viktig del av foredragene var historien om Guds fire døtre/de gudommelige søstre. De representerer fire dyder - Sannhet, Rettferdighet, Fred og Miskunn - som var viktige premisser som ble tatt inn i Landsloven av 1274. Begrepene kjenner vi fra Salme 85:

“ **«Miskunn og sannhet skal møte hverandre, rettferd og fred skal kysse hverandre.»**

– Salme 85, 11

”

Historien om Guds fire døtre var videreutviklet i jødisk tradisjon, hentet inn i de kristne kulturkretsene på 1100-tallet, utviklet i det lærde miljøet rundt Nidarosdomen i første del av 1200-tallet og fant sin vei inn i Landsloven. Historien skulle leses høyt før det skulle avsies dom i viktige saker, for å sikre balanserte domsavsigelser.

Guds fire døtre avbildet på Nidarosdomens vestfront.

Tilbakemeldingene etter foredragene var gjennomgående svært positive, både når det gjelder foredragsholder, innhold og betydningen et slikt arrangement har i menighetene og lokalsamfunnene. Etter alle foredragene ble det en lengre dialog med spørsmål fra publikum og fine samtaler.

Turneen besto av fire foredrag og et seminar for prester:

Røros
8. april

Sted: Røros menighetshus. I samarbeid med Røros menighet. Til stede: 16

Trondheim
9. april

Sted: Kulturtorget, Trondheim folkebibliotek. I samarbeid med Litteraturhuset i Trondheim. Til stede: 170

Onsdag 10. april kl. 10.00-13.30: Trondheim (seminar)

Sted: Fanehallen, Rustkammeret, Erkebisppegården

I samarbeid med Nidaros domprost og prost i Strinda prosti.

Til stede: ca. 30

Stiklestad
10. april

Sted: Stiklestad Nasjonale Kultursenter. I samarbeid med Nasjonaljubileet 2030 og Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Til stede: ca. 60

Foto: Gunn Mogseth Skrove og Borghild Lundeby

Melhus
11. april

Sted: Melhus rådhus. I samarbeid med Melhus menighet, Melhus historielag og Melhus kommune. Til stede: 42

Foto: Gunn Mogseth Skrove og Borghild Lundeby

Verdiseglas 2024

Verdiseglas 2024 var en pilegrimsferd som markerte de to rettsjubileene i 2024. Seilasen gikk i flere etapper langs Kystpilegrimsleia, fra Sokndal/Egersund til Nidaros, med mål om å samle inn unges perspektiver på verdier for fremtiden. Med utgangspunkt i disse rettsjubileene ble ungdom på nøkkelsteder langs leia invitert til verdisamtaler inspirert av historien om Guds fire døtre og verdier som makt, likeverd og demokrati. Samtalene resulterte i anbefalinger for fremtiden, samlet i verdibrev. Brevene ble stilt ut under Olavsfest og inngår nå i et forskningsprosjekt ved Justismuseet. Forskningsprosjektet danner grunnlaget for utviklingen av en læringsressurs. Kystpilegrimskisten med verdibrevene og Olavsilden fulgte med på hele seilasen.

Historien om Guds fire døtre er kjent fra både jødisk og kristen tradisjon og var utbredt i middelalderen. Ifølge fortellingen rådførte Gud seg med de fire søstrene da han skulle dømme Adam og Eva etter syndefallet. Søstrene representerte verdiene *Sannhet*, *Miskunn*, *Fred* og *Rettferdighet*. Magnus Lagabøte tok disse prinsippene inn i Landsloven. I alvorlige straffesaker ble historien lest opp for å sikre balanserte dommer der alle hensyn ble ivaretatt. Kun når alle fire verdiene var til stede, kunne en dom regnes som rettferdig. Samtidig skulle de guddommelige søstrene motvirke de destruktive kreftene til Satans søstre, som representerte *Frykt*, *Pengelyst*, *Hat* og *Vennskap* (*favorisering*). I verdisamtalene under seilasen fikk ungdommene øve seg på å bruke disse verdiene i en sak, slik de gjorde for 750 år siden. Kortene med verdiene var viktige pedagogiske verktøy og ble et minne fra samtalene.

Seilasen startet på Moster 19. mai 2024, hvor lokale ungdommer overleverte det første verdibrevet til pilegrimskisten. Hver etappe inkluderte pilegrimsmesser, kulturkvelder og nye bidrag til verdibrevene.

Under jubileumshelgen på Moster i juni 2024 møtte Kronprinsparet og stortingspresidenten ungdommene som deltok i Verdiseglasen. De diskuterte temaer som demokrati, psykisk helse og sosiale forskjeller, og understreket viktigheten av unges stemmer i samfunnsutviklingen.

Den siste etappen gikk fra Smøla til Nidaros, med ankomst i Trondheim 27. juli. Nidaros bispedømme var med i prosjektgruppen som planla denne delen, i samarbeid med Møre bispedømme og Regionalt pilegrimssenter Smøla.

Flere hundre deltok på Sula – hele lokalsamfunnet og feriefolk, og 30 ungdommer aktivt med.

Ved ankomsten i Nidaros/Trondheim ble seilasen tatt i mot av av preses i Den norske kirke, Olav Fykse Tveit, Gunnar Bovim som representerte den nasjonale jubileumskomiteen for Nasjonaljubileet 2030, Trøndelag fylkesordfører Tomas Iver Hallem og Trondheims ordfører Kent Ranum. Dette markerte en viktig milepæl i Nasjonaljubileet 2030 – Norge 1000 år, ledet av stortingspresidenten og Den norske kirke. Kystpilegrimskisten med verdibrevene ble overlevert til preses Olav Fykse Tveit og stortingspresidentens representant, Gunnar Bovim.

Verdisseglass 2024 har bidratt til å styrke og synliggjøre Kystpilegrimsleia som en identitetsskapende ressurs langs norskekysten. Seilasen har også lagt grunnlaget for varige samarbeidsrelasjoner mellom lokalsamfunnene langs leia. Gjennom en rekke arrangement og bred deltakelse har seilasen økt bevisstheten om vår felles kulturarv og pilegrimstradisjon. Mange har fått øynene opp for Kystpilegrimsleia som en ytre og indre reise. Prosjektet har inspirert til videre aktivitet, skapt nye samarbeid og fått oppmerksomhet i offisielle sammenhenger. Mange har blitt berørt og beriket av opplevelsen – og seilasen har bidratt til å styrke både historieforståelse og framtidstro.

Les verdibrevene her: <https://www.kyrkjekulturvest.no/verdisseglass/verdisamtalar-verdibrev>

Fra samtalen ved Ørland flystasjon:

Die regionale pilgrimsstæder Aulånds, Bergen, Sjølv og Smått
Bjørdalens Stasjon, Bergsjø, Mjølne og Nidaros
Kyrkjekultur Vest AS

VERDIBREV

Til Norge i tusen år ved stortingspresidenten og Den norske kirke ved preses.

Verdisseglass 2024 har samlet verdibrev fra unge langs Norges kyst for å bidra til å forme vår felles framtid.

Verdisamtalen
med soldatgruppe på Ørland flystasjon
kommer med disse rådene og oppfordringene:

ATV og menige soldater ved Ørland flystasjon mener disse verdiene er viktigst for framtida:

- **Relasjoner og tilgivelse** - det starter med oss selv og kan utvikle seg sammen med andre. Gode relasjoner gir et godt samfunn, enten det gjelder familien, mellom venner, naboer, på skolen eller over landegrensene. Å dige er å gi alle en ny start og rett til å vise fremgang.
- **Håp** - håpet er direkte knyttet til framtiden. Håpet hos folket er det som bygger vår framtid.
- **Samarbeid og selvstendighet** - vi trenger samarbeid for å skape gode fellesskap som fører samfunnet i progressiv retning. Selvstendighet bidrar til aktiv deltagelse.
- **Ærlighet** - stå opp for ens feil. Det første steg mot tilgivelse.

Disse sakene er viktigst framover:

- **Beredskap** - beredskapsøvelsen er helt avgjørende for håpet om vår felles framtid. Vi må være forberedt på en eventuell krise eller krig.
- **Læringsmuligheter og utdanning** - viktig for utviklingen som skjer i et samfunn og i enkeltpersoner. Forskingsøvelsen til folket er essensielt for å bygge en god framtid. Utdanning er derfor grunnleggende.

Ørland, 18. juli 2024

Noen S. Løftnes   *Amund S. Sævi*
Signatur   Signatur

feira fortid, forma framtid
MILITÆR OG NAVIGASJONS Tjeneste
rettferd og god skal styrke kystregionen

8 min GRUPPE, alle i 9...

Alle legger fram sin 1-2 fellesskap de 3 viktigste. Gruppeleder skriver de verdi - hvorfor er denne. Velg i fellesskap den alle...

per gruppe PLEN... leder eller anne...

Fire biskoper var med på den siste delen av seilassen inn mot Nidaros: Stavanger biskop Anne Lise Ådnøy, Bjørgvin biskop Ragnhild Jepsen, Møre fung. biskop Grethe Lystad Johnsen og Nidaros biskop Herborg Finnset.

Brevene fra verdisamtalene ble utstilt ved Nidaros pilegrimsgård fra 28. juli.

Foto fra Verdiseglas 2024: Ragnhild Godal, Gunn Mogseth Skrove med flere.

Verdisamtaler: Verdier i lovverket

Nidaros bispedømme var en del av et samarbeid om en samtalerekke sammen med Nasjonaljubileet 2030, Moster 2024, Gulatinget, Lagabøtejubileet (Frosta kommune), Stiklestad nasjonale kultursenter og Justismuseet. Det var fem samtaler i rekken og tre av dem fant sted i Trøndelag. Nidaros bispedømmeråd var hovedarrangør for samtalen i Trondheim i Vår Frue kirke 30.juli:

Gir makt rett?

Grensen mellom makt og rett forandres av skiftende tider. Hvor går grensen i vår egen tid? Hvordan oppfatter minoritetene dagens maktutøvelse? Eller hva med miljøkampens krav om å utøve rett overfor fremtidens generasjoner? Dette var noen av temaene som ble berørt i denne samtalen.

Samtaledeltakerne var Nidaros biskop Herborg Finnset, professor i rettshistorie, Jørn Øyrehagen Sunde, og leder for NSR Nuorat, Elle Mársgget Nystad. Samtalen ble ledet av Harald Stanghelle og musikalske innslag var ved artisten Moddi.

Nidaros bispedømmeråd samarbeidet med Nasjonaljubileet 2030, Justismuseet, Olavsfest og Nidarosdomen og Vår frue kirkes menighet om denne verdisamtalen.

Til stede: ca. 225

Foto: Gunn Mogseth Skrove

De andre samtalene i Trøndelag i denne samtalerrekken var:

Logtun kirke, Frosta, 23. juni, Lagabøtejubileet: *Fra barmhjertighetsprinsippet til kamp for like rettigheter – Beskytter loven den som trenger det mest?*

Samtale med Henrik P. Syse, Bjørn Soknes og Søster Hanne-Maria Berentzen ledet av Nidaros biskop Herborg Finnset.

Stiklestad nasjonale kultursenter, 25. juli, Olsokdagene: *Ingen er så trygg i fare?*

Samtale med Justismuseet. Med Mona Ringvej, Birker Emanuelsen og Åshild Karevold.

Foto: Gunn Mogseth Skrove

Kulturnatt Trondheim: Det går en helgen gjennom byen - en vandring langs Hellig Olavs mulige prosesjonsrute

Vandringen via ruiner fra middelalderens kirker i Trondheim var et initiativ fra Trondheim kommune og NTNU Middelaldersenteret om et samarbeid under Kulturnatt Trondheim 13. september. Vandringen startet med et kort foredrag med Axel Christophersen, prof.em. i historisk areologi, i Lorck-salen ved Trondheim folkebibliotek. Derfra gikk vandringen via kirkeruinen i biblioteket, "Kirken under gaten", ruinen under Sparebanken, via Apotekerveita og passerte på vestsiden av Vår frue kirke, opp St.Jørgensveita og til Nidarosdomen. På vei inn i Nidarosdomen var det en lydkulisse med Schola Sanctae Sunnivae fra Johanneskapellet påfulgt av minikonsert med Nidaros domkor. Etter konserten gikk ferden videre til Nidaros Pilegrimsgård der professor i middelalderhistorie Erik Opsal og Axel Christophersen samtalte om helgendyrkelse i etter-reformatorisk tid og Olavs betydning for byen i både fortid og nåtid.

46 deltok på foredraget i Lorcksalen og ble med på byvandring. 16 ble med videre til Pilegrimsgården etter konserten.

Arrangementet var et samarbeid mellom Trondheim kommune, NTNU Middelaldersenteret, Nidaros bispedømmeråd, Nidaros pilegrimsgård og Nidaros domkirkes sokn.

Nidaros bispedømmes jubileumskomiteé

Nidaros bispedømmeråd Nidaros bispedømmeråd (NBDR) har siden 2017 vært delaktige i arbeidet med Nasjonaljubileet 2030 – Norge i 1000 år. NBDR, representert ved Nidaros biskop og Nidaros domprost, har vært med i styringsgruppen for jubileet sammen med blant andre Trøndelag fylkeskommune, Trondheim og Verdal kommuner, Museene Arven og ulike kulturaktører i Trøndelag.

NBDR vedtok høsten 2022 å opprette en egen jubileumskomiteé for bispedømmets planlegging av feiringen. Komiteens medlemmer var til og med 2024: domprost Kristin Moen Saxegaard (leder), prost i Stiklestad prosti Christine Waanders, Idar Kjølsvik, Astri Wessel og Knut Størdal.

Komiteen forholder seg til jubileets verdiplattform, jubileumsstafettens årlige tema og er opptatt av mangfold, tilgjengelighet og relevans i nåtida, samtidig som den setter søkelys på det kirkelige innholdet i jubileumsfeiringen. Komiteen har valgt to flerårige tema under overbygningen Tro i 1000 år: Sang i 1000 år og Vandring i 1000 år.

Kirke i 1000 år - Tro i 1000 år

Nidaros bispedømmeråd vil i årene som kommer gjennomføre arrangement knyttet til de enkelte jubileumsårenes tema og til to utvalgte hovedtema Sang i 1000 år og Vandring i 1000 år.

Vandring i 1000 år

En naturlig del av **Vandring i 1000 år** er pilegrimsarbeidet i Nidaros bispedømme. Pilegrimstradisjonens økologiske bevissthet vil løftes opp som en ledetanke i årene frem mot 2030. Andre aktuelle tema er åpne kirker, trosvandring, fortellinger om tro - historiske og også moderne trosfortellinger. Verdiseglas 2024 ligger under dette tusenårstemaet, se informasjon tidligere i rapporten.

Sang i 1000 år

I arbeidet med tusenårstema er kunst og kultur i kirka sentralt. Bispedømmets jubileumskomiteé har tatt utgangspunkt i det instrumentet vi alle bærer med oss - stemmen, i kirkesangen, i vår egen salmeskatt og allsangen. Slik falt valget på *Sang i 1000 år* som et tusenårstema.

Hovedkonseptet i **Sang i 1000 år** er salmekvelder. Under navnet «Sang i tusen år» kan disse gjennomføres i alle menigheter i bispedømmet vårt, med de ressursene som er tilgjengelige på hvert sted. Viktige stikkord er revitalisering av kirkesangen og involvering av flest mulig mennesker. Det er utarbeidet et ressursdokument med en veiledningsdel/ressurs med gode råd omkring planlegging og gjennomføring, og en liste med repertoarforslag, hovedsakelig salmer.

Salmekvelder i 2024:

21. oktober: Stiftsdagene - lansering av Sang i 1000 år -salmekveld til inspirasjon og sangglede med Gjermund Larsen, Maria Moen Nohr, Knut Størdal, Kor 2030, Corissimo - Malvik kirkes ungdomskor, Kristin Eidhamar Næss, Staffan Plantin, Ola Ludvik Bosnes og Kristin Moen Saxegaard.

12. desember 2024: Stiklestad kirke, Kor 2030, Staffan Plantin og Ola Ludvik Bosnes.

Foto: Gunn Mogseth Skrove